

ชุมชนกับการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
กรณีศึกษาชาวตำบลหนองสาหร่าย*
COMMUNITY AND INEQUALITY MANAGEMENT FOR SUSTAINABLE
DEVELOPMENT CASE STUDY: NHONG SARAI SUB-DISTRICT

รัชชนันท์ อิศรเดช

Thatchanan Issaradet

วสันต์ ลิ้มรัตนภทรกุล

Wason Limrattanaphattarakun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: thatchanan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบริบท และสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชาวตำบลหนองสาหร่าย 2) เพื่อศึกษากระบวนการการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชาวตำบลหนองสาหร่าย 3) เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ด้วยตนเอง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มแกนนำชุมชน 8 หมู่บ้าน และประชากรผู้เข้าร่วมกิจกรรม 25 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ไร้โครงสร้าง เป็นแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวตำบลหนองสาหร่าย ประสบกับปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากการไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรในการเพาะปลูก การเข้าถึงแหล่งทุน การเข้าถึงอำนาจทางการเมือง และเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ 2) ชาวตำบลหนองสาหร่าย มีระบบการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยอาศัยกระบวนการ คือ 2.1) การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง 2.2) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระดับ 2.3) การทำงานอย่างเป็นระบบ 2.4) การติดตามประเมินผล 3) ทำให้สามารถสังเคราะห์รูปแบบการจัดการตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชุมชนท้องถิ่นได้เป็น 5G Model (หนองสาหร่ายโมเดล) ประกอบด้วย G 1 = Good Leader คือ การมีผู้นำที่ดี G 2 = Good Team การมีทีมงานที่ดี G 3 = Good Planning การมีแผนที่ดี G 4 = Good Participation การมีส่วนร่วมที่ดีมีประสิทธิภาพ และ G 5 = Good Quality of life การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: ชุมชน, ความเหลื่อมล้ำ, การจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำ, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study the context of Nhong Sarai Sub-district, 2) to study the process of solving the inequality of Nhong Sarai Sub- district 3) to analyze, synthesize and present model of the community's self- management in order to solve the inequality. The data collection of this research used the method of data collecting from key stakeholders 25 people through non-structural interview tool to and in - depth interviews. The data was analyzed through data descriptive classification and content analysis. The research results 1) Nhong Sarai People is inequality problem arising from the inability to access cultivation resources. Access to capital Political power and access to various benefits 2) Nhong Sarai People have Management system: the steps were as follows; 2.1) group forming to increase bargaining power, 2.2) building community participation at all levels, 2.3) systematic work, and 2.4) Follow-up and monitoring. 3) The synthesis of self-management model to solve the community's inequality through 5G Models consisted of 5 G: G 1 = Good Leader, G 2 = Good Team, G 3 = Good Planning, G 4 = Good and effective Participation, G 5 = Good Quality of life.

Keywords: Community, Inequality, Inequality Management, Sustainable Development.

บทนำ

“ความเหลื่อมล้ำ” (Inequality) วิฤตการณ์ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำด้านแหล่งทุนในการทำมาหากิน เพื่อสร้างสถานะทางเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงการศึกษา ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงการดูแลสุขภาพที่เหมาะสม ความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิการเข้าถึงสวัสดิการและความเสมอภาคอื่น ๆ (อติวิญญู แสงสุวรรณ, 2558) ซึ่งการแก้ไขปัญหามักจะถูกผลักดันให้เป็นภาระของรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งไม่ประสบความสำเร็จเสมอมา ทำให้ปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำยังคงเป็นปัญหาที่คนไทยยังไม่สามารถออกจากกันหุบเหวของความเหลื่อมล้ำได้ และนับวันสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวกลับยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ พิจารณาจากการจัดลำดับประเทศที่มีระดับความเหลื่อมล้ำสูงที่สุดในโลก จากข้อมูลของ CS Global Wealth Report 2018 ประเทศไทยขยับขึ้นจากอันดับที่ 3 (ปี 2559) ใน 2 ปี ที่ผ่านมา จนปี 2561 ประเทศไทยได้แซงหน้า ประเทศรัสเซีย และประเทศอินเดีย ขึ้นเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำเป็นอันดับ 1 ของโลก (บรรยง พงษ์พานิช, 2561)

ในปัจจุบันประเทศไทยมี “ชุมชน” (หมู่บ้าน) อยู่ทั้งสิ้น 75,032 ชุมชนทั่วประเทศ (กรมการปกครอง, 2561) ชุมชนจึงเสมือนเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ ชุมชนในท้องถิ่นเริ่มมีความสำคัญอีกครั้งโดยปรากฏในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ซึ่งประกาศใช้ในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2561 โดยในแผนยุทธศาสตร์ชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปประเทศในทุก ๆ มิติ รวมทั้งสิ้น 11 ด้าน โดยในด้านที่ 9) ด้านการปฏิรูปประเทศด้านสังคม มีเป้าหมายหลักที่สำคัญที่จะสร้างการออม สวัสดิการสังคม และการลงทุนด้านสังคม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Inequality Problem) ชุมชนในท้องถิ่น และเป็นการปฏิรูปให้เกิดโอกาสการพัฒนาสังคมโดยสนับสนุนให้เกิดชุมชนเข้มแข็งและการขับเคลื่อนสังคมด้วยจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนว่าการปฏิรูปประเทศด้านสังคมหรือแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำให้ประสบผลสำเร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดในสังคม จากจำนวนชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีจำนวนมากทั้งประเทศดังกล่าว ทำให้การสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นเสมือนรากฐานของประเทศ (ประเวศ วะสี, 2557) จึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ชุมชนบ้านหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นตัวอย่างของชุมชนที่พยายามปรับเปลี่ยนตัวเองท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงของโลก ของประเทศและของชุมชนเอง โดยการพยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เข้ามารุมเร้าไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเข้าไม่ถึงแหล่งทุน ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสิทธิเช่นการรักษาพยาบาล การแสดงออกทางการเมืองที่ส่งผลให้เกิดความแตกแยกทางความคิด การใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สร้างระบบการเข้าถึงแหล่งทุนทางการเงินโดยก่อตั้งเป็นธนาคารความดี สถาบันการเงินชุมชน ที่ใช้ระบบการค้ำประกันโดยใช้ความดีหรือศีลเป็นตัวค้ำประกัน การจัดการสวัสดิการชุมชน จนสามารถสร้างชุมชนที่มีระบบการจัดการตนเอง รวมถึงสามารถวางแผนบริหารจัดการ เพื่อให้คนรุ่นใหม่ในอนาคตสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ซึ่งระบบการบริหารจัดการดังกล่าวจึงเป็นส่วนที่ควรค่าแก่การศึกษา เพื่อจะนำผลการถอดบทเรียนกระบวนการจัดการของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในชุมชนจะเป็นบทเรียนแห่งการเรียนรู้เพื่อนำไปพัฒนาหรือเป็นแบบอย่างให้ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท เช่น ประวัติการก่อตั้งชุมชน ลักษณะของพื้นที่ อาชีพ การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มองค์กรชุมชน ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2. เพื่อศึกษากระบวนการการแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำของตำบลหนองสาหร่าย อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

3. เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัย คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบไปด้วย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ

ส่วนที่ 1 การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จัดทำเป็นแนวทางคำสัมภาษณ์ (Interview Guidelines) ส่งให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ส่วนที่ 2 การวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิจัยได้ กำหนดแนวทางคำสัมภาษณ์ โดยกำหนดแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยใช้คำถามเหมือนกันทุกคน แต่สามารถปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการ แสวงหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัย และมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งรูปแบบ คำถามที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยจะเน้นผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มี ส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในและนอกพื้นที่ ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้านจาก 8 หมู่บ้าน 8 คน
 2. ประธานกลุ่มอาชีพและคณะกรรมการกลุ่ม 5 คน
 3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน
 4. ผู้บริหารสถาบันการเงิน 2 คน
 5. สมาชิกกลุ่มอาชีพและกู้เงินจากสถาบันการเงินชุมชน 8 คน
- รวมทั้งสิ้น 25 คน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ลำดับขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

1.1 เป็นการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและใช้ในการศึกษา เช่น แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน กระบวนการกลุ่มและการจัดตั้งหรือสร้างชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็น จุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาค แนวคิดการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้กลุ่ม มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน แนวคิดในการบริหารจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

1.2 ศึกษาข้อมูลพื้นที่ที่จะทำการศึกษาเบื้องต้น เช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชน การก่อตั้งชุมชน จากเอกสารข้อมูลพื้นที่ รวมถึงการลงสังเกตการณ์พื้นที่ที่จะ

ทำการศึกษา ก่อน และสนทนากับผู้นำชุมชนที่ช่วยก่อตั้งชุมชนบางส่วนเพื่อจะได้ทราบข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 ออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถกำหนดเป็นแนวทางคำถามที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยแนวทางคำถามจะถูกตรวจสอบโดยที่ปรึกษาโครงการและผู้ชำนาญการเฉพาะด้านการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น 3 ท่าน จากนั้นลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยเฉพาะแกนนำชุมชน และสมาชิกกลุ่มชุมชน และผู้ที่ลงปฏิบัติงานในชุมชนหรือมีส่วนทำงานสัมพันธ์กับชุมชนบ้านหนองสาหร่าย จำนวน 25 คน ทำการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และสรุปข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การจัดประชุมกลุ่ม เพื่อการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และคืนข้อมูล

เนื่องจากการเก็บข้อมูลมาจากกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดความถูกต้องของข้อมูลเกิดความสมบูรณ์มากที่สุด และเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปรับแก้ข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ และเป็นการคืนข้อมูลให้กับพื้นที่ เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชนต่อไป จึงได้จัดให้มีการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเชิญกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเข้าร่วมประชุมรับฟังผลการศึกษาและข้อสรุปร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์รูปแบบ จนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มาเรียบเรียงข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งรวบรวมโดยการสัมภาษณ์แกนนำชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยใช้การอธิบายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามลำดับของช่วงเวลา (Time Line) และแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ และใช้วิธีการสร้างรูปแบบข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน (Analysis Induction) บนฐานของการใช้แนวคิดต่าง ๆ ประกอบในการวิเคราะห์ และนำผลการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่เป้าหมาย มาหาข้อสรุปจากนั้นทำการวิเคราะห์ ข้อมูลในเบื้องต้น โดยใช้เทคนิคเครื่องมือแบบโยยสามเส้า (Triangulation) และสังเคราะห์รูปแบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาของตนเอง จนได้ข้อสรุปเป็นรูปแบบที่เป็นองค์ความรู้จากพื้นที่ (Grounded Theory Study)

ผลการวิจัย

ในส่วนของการนำเสนอผลการวิจัย ได้นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาบริบท เช่น ประวัติการก่อตั้งชุมชน ลักษณะของพื้นที่ อาชีพ การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มองค์กรชุมชน ระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และสภาพ ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของ ชาวตำบลหนองสาหร่าย อำเภอยะผามณฑล จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ชาวตำบลหนองสาหร่ายเป็นตำบลเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในเขตชุมชนชนบทที่มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 15,247 ไร่ หรือประมาณ 26.95 ตร.กม. ซึ่งในปัจจุบันมีพื้นที่ครอบคลุม 9 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านสระลุมพุก หมู่ที่ 2 บ้านโกรกยาว หมู่ที่ 3 บ้านหนองปรก หมู่ที่ 4 บ้านหนองขุย หมู่ที่ 5 บ้านปลักเขว้า หมู่ที่ 6 บ้านหนองทราย หมู่ที่ 7 บ้านหนองแห่น หมู่ที่ 8 บ้านใหม่พัฒนา และหมู่ที่ 9 บ้านหนองสาหร่าย มีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,826 คน ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะดินเป็นแบบดินปนทรายและมีคลองส่งน้ำจากชลประทานเข้าถึงผ่านในหมู่บ้าน ทำให้พื้นที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตร อาชีพที่สำคัญของประชาชนในเขตพื้นที่ชาวตำบลหนองสาหร่ายคือการปลูกข้าว ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ และการรับจ้าง ชาวตำบลหนองสาหร่ายมีกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มองค์กรตั้งขึ้นมากมาย จำนวน 42 กลุ่ม สะท้อนเรื่องความสามัคคีของคนในชุมชนที่สามารถทำงานร่วมกันได้ แต่กระนั้นก็ตามโอกาสที่ชุมชนในท้องถิ่นจะเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่นำไปสู่การสร้าง ความเจริญก้าวหน้าก็ยังมีข้อจำกัดอยู่มาก สะท้อนเรื่องปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำที่ชุมชนต้องประสบพบเจอจนกลายเป็นเรื่องที่สร้างความอ่อนแอให้กับชุมชนมาอย่างยาวนาน

จากการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านหนองสาหร่าย มีสภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตที่ค่อย ๆ สะสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ครอบคลุม 5 ด้าน คือ

1. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากร

1.1 ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรน้ำ จะขอแบ่งเป็น 2 ช่วงเวลา คือ

1.1.1 ก่อนก่อตั้งตำบล ช่วงก่อนการแยกตัวออกจากตำบลดอนเจดีย์งบประมาณที่เข้ามาสู่ตำบลหนองสาหร่ายไม่เพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งน้ำ เนื่องจากมีการนำงบประมาณไปพัฒนาพื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำมากกว่าอย่างอำเภอดอนเจดีย์ของจังหวัดสุพรรณบุรี ในขณะที่พื้นที่ที่มีการปลูกข้าวแต่อยู่ไกลจากการเข้าถึงแหล่งน้ำ จะได้งบประมาณในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรน้อยกว่า ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญในการตัดสินใจแยกตัวออกมาจากตำบลดอนเจดีย์ ของกลุ่มแกนนำชุมชนในขณะนั้น

1.1.2 หลังก่อตั้งตำบล หลังจากการแยกตัวออกมาตั้งตำบลหนองสาหร่าย กรมชลประทานได้มีการขุดคลองชลประทานส่งน้ำจากอำเภอดอนเจดีย์เพื่อนำน้ำไปใช้เพื่อการเกษตรผ่านตำบลหนองสาหร่ายซึ่งคลองชลประทานดังกล่าวมีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี ทำให้เกษตรกรในตำบลหนองสาหร่ายสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำเพื่อการทำการเกษตรได้เป็นอย่างดี

1.2 ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรที่ดิน

เนื่องจากที่ดินเป็นสินทรัพย์ที่มีราคาทำให้กลุ่มคนที่ไม่มีทรัพย์มรดกจากบรรพบุรุษมอบให้กันมา ก็จะหมดโอกาสในการมีที่ดินทำกินทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงทรัพยากรที่ดิน ทำให้หมดโอกาสในการเป็นเจ้าของที่ดินเป็นของตนเอง และหมดโอกาสในการสร้างอำนาจทางการผลิตให้กับตนเองด้วย

2. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านราคาพืชผลการเกษตร

รายได้หลักของชาวตำบลหนองสาหร่ายอยู่กับการขายพืชผลทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวซึ่งมีการปลูกปีละ 2 ครั้ง คือ ข้าวนาปี และข้าวนาปรัง แต่ในข้อเท็จจริงกับพบว่าราคาพืชผลทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวกับราคาไม่แน่นอน ที่แน่นอนคือมีแนวโน้มว่าราคาจะตกต่ำลงเรื่อย ๆ ทั้งที่ข้าวหรือพืชผลทางการเกษตรเป็นของชาวนาแต่ชาวนากลับไม่มีสิทธิแม้แต่จะเรียกร้อง ต่อรอง ทำให้ราคาพืชผลทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวต่ำกว่าต้นทุนการผลิต ชาวนาจึงหลงวนเวียนอยู่กับวงจรแห่งความยากจนต่อไป

3. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านต้นทุนการผลิต

การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเพาะปลูกแบบใหม่ จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิต การใช้เครื่องจักรในการผลิตเพื่อให้เกิดความรวดเร็วเพิ่มมากขึ้น การใช้สารกำจัดศัตรูพืช การใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช เป็นต้น ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้นทั้งสิ้น ความเหลื่อมล้ำด้านการต่อรองราคาปัจจัยสนับสนุนการเพาะปลูกเหล่านี้ทำให้เกษตรกรหมดโอกาสที่จะต่อสู้หรือล้มตาอำปากได้ กลับกลายเป็นการก่อร่างสร้างหนี้ เป็นวงจรการสร้างหนี้ที่ไม่มีวันจะหลุดพ้นออกมาได้ เนื่องจากราคาต้นทุนการผลิตเหล่านี้มีแต่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ราคาพืชผลทางการเกษตรกลับตกลงสวนทางกัน

4. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงแหล่งทุน

“ทุน” ปัจจัยที่ทรงอิทธิพลและมีอำนาจอย่างยาวนาน แต่การเข้าถึงแหล่งทุนเป็นเรื่องยากสำหรับเกษตรกรทั่วไปเนื่องจากการเข้าถึงแหล่งทุนโดยเฉพาะกับสถาบันการเงินทั่วไป จำเป็นจะต้องอาศัยสินทรัพย์ในการค้ำประกันในการกู้เพื่อการขยายธุรกิจหรือขยายอาชีพ ความเหลื่อมล้ำในเรื่องการเข้าถึงแหล่งทุนจึงเป็นการผลักเกษตรกรหรือผู้มีรายได้น้อยออกจากวงจรการเข้าถึงแหล่งทุนไปโดยปริยาย

5. ด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการเมืองการปกครอง

ความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองการปกครอง

ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองการปกครองของชุมชนท้องถิ่น มักจะเกิดการสืบทอดอำนาจของผู้มีฐานะและผู้มีอิทธิพลในขณะนั้น เช่น พ่อเป็นใหญ่บ้าน หมดวาระลูกก็จะมาเป็นต่อ ลูกหมดวาระหลานก็จะมาเป็นต่อ ซึ่งปรากฏการณ์นี้เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นแล้ว

ความเหลื่อมล้ำด้านการแสดงความคิดเห็น

คำโบราณกล่าวไว้ว่า “เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด” ทำให้เกิดวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในสังคมไทยก็คือ การต้องยอมรับทั้ง ๆ ที่อึดอัด

2. ผลการศึกษากระบวนการการแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำของ ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวตำบลหนองสาหร่ายมีลักษณะพิเศษ เนื่องจากเป็นการวางรากฐานการเรียนรู้ความเป็นประชาธิปไตย ตั้งแต่ในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ทำให้เกิดการตื่นตัวที่จะรับผิดชอบกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับตำบล เนื่องจากตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่สำคัญที่สุดกระบวนการดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเรื่องของอำนาจทางการเมืองการปกครอง ที่มีถูกปลูกฝังกันมายาวนานว่าเป็นเรื่องของกลุ่มคนที่มีอำนาจหรือฐานะทางการเงินเท่านั้น โดยกระบวนการแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำดังกล่าวสามารถสรุปออกเป็นขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง

จุดเด่นที่สำคัญของตำบลหนองสาหร่าย คือ การรวมกลุ่มย่อยเพื่อดึงศักยภาพของแต่ละกลุ่มเข้ามาทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน ทำให้ตำบลมีความเข้มแข็งสามารถที่จะขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำทางการเมืองหรือการเข้าถึงอำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะกลุ่มย่อยต่าง ๆ ในตำบลก็เปรียบเสมือนกลุ่มอำนาจทางการเมืองประเภทหนึ่ง เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีกำลังคน มีกำลังทุน และมีการบริหารจัดการด้วยตนเองอยู่แล้ว การรวมตัวของกลุ่มย่อยเหล่านี้จึงกลายเป็นการเรียนรู้เรื่องการเชื่อมประสานและต่อรองหาข้อตกลงร่วมกัน และที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้การเมืองของตำบลหนองสาหร่ายก็คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับคุ้มบ้าน ระดับหมู่บ้าน และในระดับตำบล ซึ่งกระบวนการดังกล่าวอาจจะมีแตกต่างจากการรวมกลุ่มของตำบลอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ

ดังได้กล่าวมาแล้วเพื่อให้การแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำทางการเมืองเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยตำบลหนองสาหร่ายมีเป้าหมายในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับจึงได้กำหนดการประชุมของแต่ละหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน เช่น ประชุมระดับคุ้มประมาณ 4-5 หลังคาเรือน ช่วงเย็นวันศุกร์เดือนละ 1 ครั้ง, ประชุมระดับหมู่บ้าน โดยได้ถูกกำหนดไว้เป็นปฏิทินตำบลว่าจะอยู่ในช่วงวันที่ 2 ถึง วันที่ 10 ของทุกเดือน, ประชุมระดับตำบลและสภาองค์กรชุมชน ทุกวันที่ 25 ของทุกเดือนมีการประชุมระดับตำบลและสภาองค์กรชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การทำงานอย่างเป็นระบบ

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาคาความเหลื่อมล้ำด้านการเมืองในตำบลหนองสาหร่าย เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมตามข้อเสนอในเวทีที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล จำเป็นจะต้องอาศัยศักยภาพการทำงานของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จะต้องมีโครงสร้างที่ชัดเจน เช่น

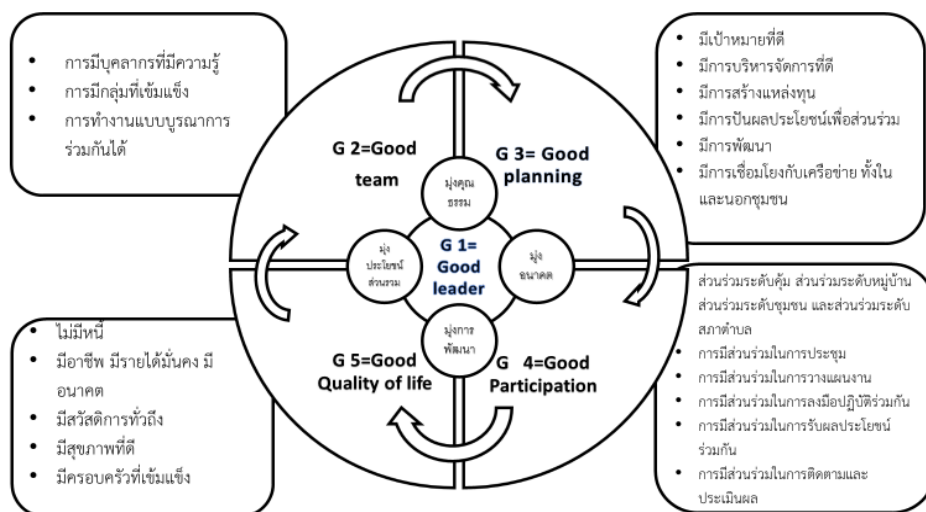
มีประธาน รองประธาน ฝ่ายการเงิน ฝ่ายปฏิคม เป็นต้น ซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองและเป็นการฝึกใช้อำนาจอย่างหนึ่งเช่นเดียวกัน เพื่อที่จะทำให้การทำงานเกิดความสอดคล้องกัน และสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล

การดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ของชาวตำบลหนองสาหร่ายจะเกิดประสิทธิภาพและการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลโครงการที่ได้ดำเนินการไป ซึ่งจุดเด่นของชาวตำบลหนองสาหร่ายก็คือ การลดความเหลื่อมล้ำในการเสนอข้อท้วงติงเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตำบล จากผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในตำบล เพื่อให้เกิดการสะท้อนของปัญหาที่คนในชุมชนได้รับผลกระทบ เช่น การนำรายได้จากแต่ละกลุ่มอาชีพไปจัดเป็นสวัสดิการชุมชนไปนำเสนอในที่ประชุมระดับตำบล เป็นต้น สะท้อนเรื่องของศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมกัน เกิดเป็นจิตสำนึกความเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ในที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ด้วยตนเอง

จากการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์จากผู้ปฏิบัติงานตรงในพื้นที่ และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นรูปแบบที่เรียกว่า หนองสาหร่ายโมเดล โดยรูปแบบหนองสาหร่ายโมเดลสามารถกำหนดจากหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical evidence) ในพื้นที่ว่า “5G Model” อันประกอบด้วยข้อมูล 5 ส่วนด้วยกัน คือ G1 - Good Leader, G2 - Good Team, G3 - Good Planning, G4 - Good Participations, G5 - Good Quality of life.

ภาพที่ 1 รูปแบบการนำ 5G Model ไปปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรม

G1 - Good Leader หมายถึง การมีผู้นำที่ดี ประกอบด้วย คุณธรรม มีวิสัยทัศน์ รักการพัฒนา และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นสำคัญ

G2 - Good Team หมายถึง การมีทีมงานที่มีความรู้จากการศึกษาเพิ่มเติม แข่งขันในการทำงานร่วมกัน และสามารถบูรณาการองค์ความรู้ในการทำงานร่วมกันได้

G3 - Good Planning หมายถึง การทำงานอย่างเป็นระบบ คือ มีเป้าหมาย มีการแบ่งภาระหน้าที่การทำงาน สามารถหาแหล่งทุนมาเสริมได้ แบ่งปันผลประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างเท่าเทียม มีการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสามารถทำงานเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี

G4 - Good Participations หมายถึง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการทำงานในทุกขั้นตอน ทุกระดับ ทุกกิจกรรมและทุกเพศวัย

G5 - Good Quality of life หมายถึง การปราศจากหนี้ผูกพัน แต่มีอาชีพที่มั่นคงมีอนาคต มีการจัดระบบสวัสดิการชุมชนครอบคลุมในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ การศึกษา เพื่อให้ครอบครัวในชุมชนมีความสุขได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากงานวิจัยนี้ มีผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของแอนดริว แม็คเค อาจารย์และนักวิชาการด้านการพัฒนาเพื่อความเท่าเทียมกันแห่ง Overseas Development Institute and University of Nottingham ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของความยากจนกับความเหลื่อมล้ำ (Andrew McKay, 2002) ความไม่เสมอภาคกับการเจริญเติบโตขึ้นของคุณภาพชีวิตของคนในประเทศนั้น ๆ ความไม่เสมอภาคมีส่วนสร้างความเข้มแข็ง และส่งผลต่อการพัฒนาความยากจนจึงมีความสัมพันธ์อย่างมากเกี่ยวกับความไม่เท่าเทียม จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในตำบลหนองสาหร่าย พบว่า ความยากจนสามารถสะท้อนจากสภาพความเป็นอยู่ของประชากรทั้งหมด และระดับความไม่เท่าเทียมส่งผลโดยตรงต่อแนวคิดเรื่องความยากจนมาอย่างยาวนาน ซึ่งความแตกต่างหรือความไม่เท่าเทียมของแต่ละคนที่ไม่เท่ากันนั้น เป็นผลจากความแตกต่างทางรายได้และจะส่งผลกระทบไปถึงเรื่องของการเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมที่ดีด้วย เหมือนกับแนวคิดของจูเลีย ลิซฟีล นักเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นนักวิชาการอาวุโสของ University of Sussex Business School (Julie A. Litchfield., 1999) ก็สามารถสรุปได้ว่า ความเหลื่อมล้ำทางสังคมมีส่วนสัมพันธ์เชื่อมโยงถึงกันกับประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจเป็นฐาน หรืออยู่ปะปนหลอมรวมไปกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านอื่น ๆ โดยงานวิจัยครั้งนี้จะมุ่งเน้นไปที่การเข้าใจเรื่องความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม โดยเริ่มจากความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันทางด้านเศรษฐกิจเป็นฐาน เพราะความไม่เท่าเทียมกันด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบไปยังมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพ การศึกษา ด้านการเมือง และด้านการเข้าถึงทรัพยากร เป็นต้น สำคัญไปกว่านั้นก็คือ

ปรากฏการณ์จากตำบลหนองสาหร่ายที่กล่าวถึงความสามารถออกจากกับดักของความยากจนไปได้ เพราะโอกาสในการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ สนับสนุน เพราะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ประสบความสำเร็จในปัจจุบันก็ย่อมที่จะมีฐานที่ดีกว่าโดยเฉพาะลูกหลานที่ได้รับการสืบทอดความสมบูรณ์ก็จะมีโอกาสทางสังคมมากกว่า กลุ่มคนที่มีความยากจนทำให้เสียเปรียบเป็นทุนตั้งต้นตั้งแต่เริ่มดำเนินชีวิตเลยก็ว่าได้ ดังนั้น ความเหลื่อมล้ำก็ยังคงมีอยู่ไม่หายไปไหนเป็นการผลิตซ้ำ ๆ สะสมไปเรื่อย ๆ โอกาสที่จะออกจากวงจรดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่ยากมาก หากจะยังพึ่งพากระบวนแบบเดิม ๆ ต่อไป แม้ว่าสังคมในยุคปัจจุบันจะพยายามสร้างมาตรฐานใหม่ ๆ เพื่อจะลดช่องว่างและโอกาสในการเข้าถึงสิทธิมากยิ่งขึ้นก็ตามก็ยังคงเป็นเพียงการพึ่งพาคนอื่นอยู่ดี เพราะหากยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ การออกจากวงจรของความเหลื่อมล้ำก็ยังคงเป็นเรื่องยาก แต่ผลการวิจัยขัดแย้งกับแนวคิดของ Patrick Diamond et al. คิดว่าทางออกของการแก้ไขปัญหาความ ยุติธรรมหรือความไม่เท่าเทียมจะต้องอาศัยสังคมคุณธรรมเท่านั้น (Patrick Diamond et al., 2006) ซึ่งหากมองถึงเรื่องอรรถประโยชน์สูงสุด ก็พบว่า ความยุติธรรมทางสังคมอาจจะมีทางออกของการแก้ไขปัญหาที่ดี แต่ในบริบทของสังคมไทยความมั่งมี หรือความมั่งคั่ง เพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ได้เป็นเหตุที่ทำให้สังคมมีความสุขอย่างยั่งยืนได้ แต่อาจจะต้องหมายถึง ความสามัคคี การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในตำบลหนองสาหร่ายก็ได้ ซึ่งอมาตยา เช่น มองเรื่องการสร้างความเข้มแข็งให้กับมนุษย์เป้าหมายสูงสุดว่าต้องมีอิสรภาพ 5 ด้าน คือ อิสรภาพทางการเมือง อิสรภาพทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม หลักประกันว่าภาครัฐจะมีความโปร่งใส และการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (Sen, Amartya., 1999) สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งตำบลหนองสาหร่ายมีกระบวนการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้ง 5 ด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น รูปแบบหรือแนวคิดในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชาวตำบลหนองสาหร่ายก็ยังมีลักษณะของชุมชนในรูปแบบใหม่ เหมือนการศึกษาของชูลเลอร์และแจ๊คสัน และโกวิท พวงงาม ที่มองว่าการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนรูปแบบใหม่ต้องประกอบไปด้วย ความมีจิตสำนึกร่วมกัน ดำเนินการอยู่บนหลักการที่ถูกต้อง สร้างเป้าหมายร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายเพื่อสร้างการเชื่อมโยงระหว่างภายในและภายนอกชุมชน สุดท้ายจะต้องมีข้อมูลที่ชัดเจนและเปิดเผยได้ ไม่มีการปกปิดข้อมูล (Schuler, R.S. & Jackson, S.E., 1996); (โกวิท พวงงาม, 2553) ซึ่งกระบวนการชุมชนรูปแบบใหม่จะใกล้เคียงกับผลการวิจัยในครั้งนี้มาก โดยเฉพาะผลงานของโกวิท พวงงาม ค่อนข้างสอดคล้องกับการวิจัยในชุมชนหนองสาหร่ายมากที่สุด เนื่องจาก โกวิท พวงงาม ได้มองไปถึงการพึ่งพาตนเองได้ บริหารจัดการตนเองได้ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนชาวตำบลหนองสาหร่ายก็สอดคล้องกับองค์ประกอบที่สำคัญของ

กระบวนการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย ที่พบว่า การสร้างชุมชนให้เข้มแข็งต้องประกอบด้วย ปัจจัยด้านกระบวนการเรียนรู้ โดยการที่ชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองโดยอาศัยภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสานและประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ปัจจัยด้านระบบเครือข่าย ที่ต้องทำการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานทั้งในและนอกชุมชน ปัจจัยด้านองค์กรชุมชนจะต้องมีระบบความสัมพันธ์ตั้งแต่ระดับผู้นำที่มีคุณธรรม ปัจจัยด้านภาวะผู้นำมีความสามารถในการนำชุมชนได้เป็นอย่างดี และปัจจัยด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี เป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดการสร้าง ความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ต่อไป (สมบุรณ์ ธรรมลังกา, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชาวตำบลหนองสาหร่ายสามารถแก้ไขปัญหาคือความเหลื่อมล้ำในชุมชนได้เนื่องจากมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่นทุ่มเทพัฒนาตำบลและคุณภาพชีวิตของชาวหนองสาหร่าย การมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา ขยันเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองและตำบลอย่างต่อเนื่อง มีวิถีการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน บ่งบอกถึงความมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเนื่องจากการอาศัยความสัมพันธ์ทางสายเลือด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผูกหรือยึดโยงให้ตำบลประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี การมีระบบการจัดการที่มีโครงสร้างที่ชัดเจน ทำให้เกิดการแบ่งภาระหน้าที่ในการทำงาน และเกิดการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยอาศัยกระบวนการขั้นตอน คือ 1) การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรอง 2) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกระดับ 3) การทำงานอย่างเป็นระบบ 4) การติดตามประเมินผล ทำให้สามารถสังเคราะห์รูปแบบการจัดการตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของชุมชนท้องถิ่นได้เป็น 5G Model (หนองสาหร่ายโมเดล) ประกอบด้วย G 1 = Good Leader คือ การมีผู้นำที่ดี G 2 = Good Team การมีทีมงานที่ดี G 3 = Good Planning การมีแผนที่ดี G 4 = Good Participation การมีส่วนร่วมที่ดีมีประสิทธิภาพ และ G 5 = Good Quality of life การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ข้อเสนอแนะ 1) เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทำให้มีข้อจำกัดในบางเรื่อง เช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจะได้เฉพาะกลุ่มแกนนำและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วนเท่านั้น เพื่อให้การพัฒนาแบบมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ควรจะมีการทำวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติม โดยการเก็บข้อมูลแบบสำรวจความคิดเห็นจากผลการวิจัยในครั้งนี้รวมทั้งรูปแบบที่ได้จากการวิจัยเพื่อพัฒนาให้รูปแบบดังกล่าวมีความสมบูรณ์ทั้งในเชิงลึกและกว้างครอบคลุมประเด็นให้มากที่สุด 2) เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ควรจะต้องมีการศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติมในมิติของการบูรณาการองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 42 กลุ่มในตำบลหนองสาหร่าย

เนื่องจากแต่ละกลุ่มก็จะมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน และด้วยข้อจำกัดด้านเวลาทำให้การวิจัยในครั้งนี้อาจจะขาดมิติความละเอียดลึกซึ้งในการมิติของพัฒนาการของแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน 3) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นที่มีรูปแบบการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมทางความรู้ใหม่ ๆ เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดที่ได้ศึกษาเฉพาะพื้นที่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้แต่แรก อาจจะไม่สามารถสะท้อนปรากฏการณ์ของพื้นที่อื่นได้ ดังนั้น หากมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบจะทำให้การนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2561). แจ้งข้อมูลทางการปกครอง. เรียกใช้เมื่อ 22 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.isranews.org/thaireform/thaireform-data/74020-data.html>
- โกวิท พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- บรรยง พงษ์พานิช. (2561). ไทยขยับอันดับที่ 1 ครองแชมป์ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสูงสุดในโลก. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2563 จาก <https://www.siambusinessnews.com/16563>
- ประเวศ วะสี. (2557). ชุมชนเข้มแข็ง ประเทศมันคง. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2563 จาก https://library2.parliament.go.th/giventake/content_nrc2557/d022358-01-3.pdf
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(2), 58-66.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_PlanOct 2018.pdf.
- อติวิทย์ แสงสุวรรณ. (2558). ความเหลื่อมล้ำ. เรียกใช้เมื่อ 4 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2558/hi2558-052.pdf>
- Andrew McKay. (2002). Inequality Briefing : Defining and Measuring Inequality. Retrieved September 3, 2020, from <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/3804.pdf>

Julie A. Litchfield. (1999). Inequality: Methods and Tools. Retrieved September 10, 2020, from https://www.academia.edu/27073323/Inequality_Methods_and_Tools

Patrick Diamond et al. (2006). Global Europe, Social Europe. Cambridge: Polity Press.

Schuler, R.S. & Jackson, S.E. (1996). Human Resource Management: Positioning for the 21st Century. New York: West Publishing Company.

Sen Amartya. (1999). Development as Freedom. New York: Oxford University Press.